

Кімната в гінекеї (жіночій половині) Пріамових палат. Гелена сидить на низькому різьбленому стільці й пряде пурпурну вовну на золотій кужілці, сама пишно вбрана, на поясі висить кругле срібне свічадо.

КАССАНДРА увіходить у кімнату, замислена, дивиться поперед себе, погляд її падає на Гелену, немов пронизує її і немов бачить крізь неї ще щось далі. Так дивлячись, Кассандра спиняється посеред кімнати і стоїть мовчки.

ГЕЛЕНА.

Сестрице, радуйся!

КАССАНДРА.

Радій, Гелено, —

бо ми не сестри.

ГЕЛЕНА.

Ох, я добре знаю,
що осоружна я тобі, як смерть.

КАССАНДРА.

І ти, і смерть — обидві рідні сестри.

ГЕЛЕНА.

Кассандро!

КАССАНДРА.

Так зови мене, Гелено,
а не сестрою.

ГЕЛЕНА (вражена).

Більш тебе ніколи
не назову сестрою. Тільки чом
себе ти не зовеш сестрою смерти,
було б тоді се більше до лица.

Вже так, що до лица!

КАССАНДРА.

Візьми свічадо.

ГЕЛЕНА.

До чого сі слова?

КАССАНДРА.

Візьми свічадо!

(Гелена мимохить слухається її і бере свічадо в руки. Кассандра стає з нею поруч.)

Дивись: от ти і я, — у нас нічого
подібного нема.

ГЕЛЕНА.

А хто ж те каже?

КАССАНДРА.

Якби я так була подібна смерти,
була б тобі подібна.

ГЕЛЕНА.

Геть іди!

Чого ти смерть на мене накликаєш?

КАССАНДРА.

Хіба сестра сестру повинна вбити?
Сестра сестрі частіше помагає.

ГЕЛЕНА.

Так ти того прийшла сюди до мене,
щоб дорікати? Що ж, печи, картай,
вам тільки й радощів, коли я плачу.

(Кассандра бере з її рук свічадо і держить проти її лица. Гелена насуплює брови, але не плаче і не одвертається, обличчя її помалу випогожується.)

КАССАНДРА.

Ти плакати не можеш, як і смерть.
Дивись: твоє обличчя знову ясне,

знов тая сила у твоїх очах,
велика сила, — їй усі коряться,
всі смертні і Кассандра вкупі з ними.
Ідеш ти — і старі, поважні люде
склоняються перед тобою низько
і мовлять урочисто: богорівна!
Ти глянеш, кам'яніють мужі сильні
і тихо шепотять: непереможна!
Ти поцілуєш — і погасне погляд
у наймолодшого з синів Пріама,
кров хвилию потужною приб'є
до серця, і німіє серце й слово,
і блідне пам'ять, і обличчя блідне,
і весь він твій, і вже нема для нього
ні матері, ні батька, ні родини,
ні краю рідного... Троянки, плачте!
умер, загинув молодий Паріс!

ГЕЛЕНА.

Ти братові своєму смерть віщуєш?

КАССАНДРА.

Для мене він давно вже не живе.

ГЕЛЕНА.

Ненáвисна! Я знаю, як ти зроду
ворогувала на Паріса.

КАССАНДРА.

Зроду

любила я його.

ГЕЛЕНА.

А нащо ж ти
вмовляла батька й матір не приймати
його до двору, як прийшов він вперше

від пастухів убогих, що його
ховали від пророцтва навісного?

КАССАНДРА.

То не було пророцтво навісне.
Умерти або жити з пастухами
було б єдине для Паріса щастя.

ГЕЛЕНА.

Чому ж то так? Чому ж то Деїфоб,
і Гектор, і Гелен, і всі брати,
і сестри всі, і ти сама, Кассандро,
в палатах здатні жити, а Паріс
у куріні пастушім мав би скніти?

КАССАНДРА.

А скніти у палатах, може, краще,
так як Паріс у тебе в гінекеї?
І Деїфоб, і Гектор, і Гелен,
живуть, не скніють: Деїфоб на раді,
а Гектор на війні, Гелен у храмі —
живуть душею й тілом. А Паріс?
Він тільки й жив, як грав там на сопілці
серед отар. Мовчить Паріс на раді,
і зброю надягає, мов кайдани,
боги з ним на розмові не бувають.

ГЕЛЕНА.

З ним Афродіта розмовляє!

КАССАНДРА.

Ні!

Він раб її, з рабом нема розмови.
Вона велить, він слухає та й годі.

ГЕЛЕНА.

Се ж тільки ти змагаєшся з богами,

за те вони тебе й карають.

КАССАНДРА.

Що ж,

їх сила в карі, а моя в змаганні.

ГЕЛЕНА.

Для того ти й з Кіпрідою змагалась,
коли вона Паріса напутила
до мене в Спарту плисти? Що ж, Кассандро,
Кіпріда, бач, перемогла тебе!

КАССАНДРА.

Мене, Гелено? Ні, тебе й Паріса.

ГЕЛЕНА.

Але ж Паріс послухав не тебе.

КАССАНДРА.

Глухий не чує — де ж тут перемога?

ГЕЛЕНА.

Та хто ж би слухав провісті твоєї?
Не говорила ж ти, почім ти знала,
що вийде з подоріжжя.

КАССАНДРА.

Я не знаю
нічого, окрім того, що я бачу.

ГЕЛЕНА.

Та що ж могла ти бачити тоді?

КАССАНДРА.

Я бачила, як молодик вродливий
з веселим серцем на чужину плив,
не посланцем народу велемудрим,
не збройним вояком і не купцем;
шличок пастуший легкодумне чоло
не зброїв, а красив. І я сказала:
«Гей, куйте шоломи, троянські мужі,

утроє, вчетверо кладіть блискучу мідь!»
А потім... ох, страшна була хвилина,
як він прибув, а з ним і ти, Гелено,
і я отой смертельний поцілунок
побачила...

ГЕЛЕНА.

Кассандро! Се неправда!
Паріса я в той час не цілувала.

КАССАНДРА.

І все-таки я бачила його,
той поцілунок, саме в ту хвилину,
коли до нашої землі торкнулась
червоновзута білая нога
твоя, Гелено. Ранила ти землю.

ГЕЛЕНА.

Ти крикнула до мене: «Кров і смерть!»,
того тобі довіку не забуду.

КАССАНДРА.

Я не тобі те крикнула, Гелено.
Була я в той час новонароджена
і криком болю світ новий стрічала.
Я бачила: Паріс на нас не глянув,
устами тільки привітав троянців.
Я бачила, як на його думки
сандалія червона наступила.
Я крикнула: «Несіть ячмінь і сіль, —
за жрицею рокована йде жертва!»
Розвіяв вітер золотее пасмо
твого волосся. «Мчить Арес неситий
на повіді Кіпрідинім, як огир
у палю жаги. Готуйте гекатомбу!» —
волала я і бачила: на морі

вже чорні кораблі багряну хвилю
стернами різали, вітрила рвались...
На шоломах у вояків ахайських
тряслися грізно гриви...

ГЕЛЕНА.

Ти безумна!

Хіба в той день ахайці приплили?
Ми ж більше року прожили спокійно!

КАССАНДРА.

Я бачила в той день ахайське військо.
Тепер я бачу: Менелай бере
тебе за руку...

ГЕЛЕНА.

Геть від мене, люта!
Неправда то! Неправда! І ніколи
того не буде! Краще розіб'юся,
упавши з вежі на каміння гостре!

КАССАНДРА (з певністю).

Твій чоловік бере тебе за руку,
і, ледве взяв, вже ти його ведеш.
Ти попереду, він іде позаду...
Чужі моря, чужі краї минає
ваш корабель, несучи вас додому...
Огні погасли на руїнах Трої,
і дим від Іліона в небі зник...
А ти сидиш на троні, ти цариця,
прядеш собі на золотій кужілці
пурпурну вовну, і червона нитка
все точиться, все точиться...

ГЕЛЕНА.

Неправда!

КАССАНДРА.

О Богорівна! О Непереможна!
Епіметея дочко!

ГЕЛЕНА.

Що се знов?

Яке нове безумство? Як ти смієш
казать мені: Епіметея дочко?

КАССАНДРА.

Був Прометей і був Епіметей,
одного батька-матері синове.
Життя й вогонь дав людям Прометей
і знав, що мўки ждуть його за тее,
провидець мук не одвернув од себе, —
з усіх синів праматері Землі
його найгірше покарала Мойра.
Епіметей не знав нічого. Завжди
у нього думка доганяла вчинок.
Він взяв собі за жінку ту Пандору,
що смерть і горе людям дарувала,
і був щасливий з нею, і довіку
ніхто його нещасним не назвав.
Одного батька й матері синове,
титани зроду не були братами,
а ти хотіла, щоб тебе Кассандра
сестрою називала! Ні, Гелено,
неправди я не можу говорити.

ГЕЛЕНА.

Неправда все, що ти коли говориш!

КАССАНДРА.

Епіметей казав так Прометею
і був щасливий. Радуйся, царице!

(Виходить.)